

I STORE SOLS RIKE

Etter 3 år med Korea-krig og store lidelser ble Korea delt på midten ved 38nde breddegrad. Her ved Asias "Berlinmur" betyr det døden å krysse den hvite linjen. På den andre siden ligger Sør-Korea. Begge land har bygget store propagandabygg på sin side av den "magiske" grensen ved Pamunjom, der landene iblant møtes til konferanser. Den siste som i live klarte å krysse grensa var en sovjetborger, som hoppet av i 1983.

HVOR BIBLIOTEKARER = ORAKLER

ET GLIMT INN I NORD-KOREAS BIBLIOTEKSVERDEN

Artikkelen er basert på en reise til Nord-Korea på turistvisum. Kilder er nord-koreanske aviser, bøker, dokumenter og beretninger og dokumentarer fra det lukkede landet. Guidens navn har blitt endret for å unngå represalier.

Tekst og foto: Henrik Pryser Libell

PYONGYANG, NORD-KOREA.

Klokken 07 om morgenen går fellessirenen og kaller alle Nord-Koreas borgere til dagens arbeid. Som et langsomt tåkeul, mykt og bestemt gjennom morgendisen, lyder sirenene mens solen bryter frem i verdens mest nattestille hovedstad. I går natt virket det som om lyslukkingen i Pyongyangs boligblokker var koreografert av en sentralkomiteé, så langsomt og i takt som byen gikk i dvale, boligblokk for boligblokk. Bare de røde plastikkfaklene på minnesmerkene over kommunismens triumf og revolusjonens seier tronet over den mørke natten og den slående stillheten. Først når sola nå stiger kan man se at Pyongyangs hvithet er full av rust og støv.

Den kommunistiske modellbyen har våknet igjen til en ny, revolusjonær økt. Akkompagnert av oppbyggelig marsjmusikk, som spilles i høyttalere fra biler og i fabrikker, går landets tre klasser, arbeidere, bønder og intellektuelle, til arbeid. Lyden av hamring, busser og bilmotorer og et virvar av tusenvis av stemmer stiger opp fra byens gater til hotellværelset i 29nde etage, sentralt plassert midt i byens elv, på en øy, så turistene ikke kan forlate det om natta. *Bok og Bibliotek* har reist på pakketur til Nord-Korea for å undersøke biblioteksverdenen i dette annerledeslandet.

Pyongyang må være den eneste hovedstaden i verden der alle kalles til dyst samtidig, slik det en gang var på små industristeder også i Norge. En reise til Nord-Korea er en reise i tid. Det er faktisk ikke år 2006 i Nord-Korea, men Juche 95 etter nordkoreansk tidsregning. Tiden regnes etter fødselsåret til Kim Il Sung, også kalt "Nasjonens sol", mannen som frigjorde det nordlige Korea fra Japan og innførte den koreanske varianten av kommunismen basert på Kim Il Sung's Juche-ideologi. Grunnprinsippene er økonomisk sjølberging og selvstendighet i utenrikspolitikken.

PRESIDENT TIL EVIG TID

Kim Il Sung ble født i 1912 og regnes fortsatt som landets president, elleve år etter sin død. Og president vil han forbli til "evig tid". Han er et ikon og en farsskikkelse, det nærmeste man kommer en gud i dette landet med buddhistiske tradisjoner. Både hans fødested, hans mausoleum og hans bronsestatue på 20 meter er valfartsmål som nordkoreanere oppsøker på viktige merkedager i året eller i deres eget liv. Hans

Grand Peoples Study House er bygget i tradisjonell koreansk arkitekturstil.

sønn Kim Jong Il er formelt ikke statssjef, kun formann i kommunistpartiet og øverstkommanderende i hæren, som teller 1 million mann og er verdens fjerde største.

Det finnes ingen aviser i Nord-Korea som ikke utgis av staten. Så selv om det er mye verden ikke vet om Nord-Korea er det enda mindre nordkoreanerne vet om verden. Internett er forbudt, så også CD-er, DVD-er, utenlandske aviser og blader, samt alle "kontrarevolusjonære" bøker, herunder *Lonely Planet Korea*.

Statlig radio er påbudt og forhåndsinnstilt, slik at radioer bare kan stilles av og på, ikke inn. En medieanalyse av den ene radiostasjonen viste at ca. en tredjedel av tiden gikk med til å hylle Kim Il Sung eller Kim Jong Il, en tredjedel til å fortelle om hvor viktig krigen mot imperialismen og særlig USA var og hvor viktig det var å gjenforene Nord- og Sør-Korea. Den siste tredjedelen besto av oppfordringer til alle arbeidere om å jobbe bedre på sine arbeidsplasser, for landets beste.

Wong-joo er en av de få nordkoreanere som har lov å omgås utlendinger. Han er ansatt av den nordkoreanske regjering for å vise turistene det beste av Nord-Korea på engelsk og tysk. Guidene forlater aldri sine gjester, med mindre de er på hotellet, som ligger på en liten øy, eller inne bak en mur. Hver dag må Wong-joo

levere en rapport om turistene sine til partiet, og fortelle hva de har sagt og hvor de har vært. Det er tillatt for utlendinger å kritisere regimet verbalt, men Wong-joo kan få problemer med myndighetene hvis han for eksempel ikke får overbevist turistene om å bukke for Kim Il Sung-statuen i 20 meter bronse og legge blomster ved "Store Sols" føtter.

Wong-joo tilhører den intellektuelle klassen i Nord-Korea. Alle klasser tjener i prinsippet det samme. Likevel er ikke levekårene like for alle. Pyongyang ligger som en øy av rikdom i et hav av fattigdom, som utgjøres av landsbygda. Mens natur og sultkatastrofer drepte over 1 million mennesker for bare få år siden, merket det bare som en knapphetsperiode i Pyongyang. Kun trofaste partimedlemmer og "mønsterborgere" innvilges bopel her. Som Wong-joo.

Hjemme i en leilighet i Gjenforeningsgaten har Woong-joo to barn. I "Krustsjov-blokkene" må familien på fire dele to rom, men likevel er det en leilighet for de privilegerte. Den har både rennende vann og innlagt strøm.

– Min datter studerer også engelsk og min sønn vil bli offiser, forteller den stolte faren. Karrierene deres er godt på vei hjulpet av den høye stjernen han har innen

partiet, og uten den kunne han ikke vært guide.

NASJONALBIBLIOTEKET

Alminnelig backpacking finnes ikke her. Visum utstedes kun til turister, på betingelse av at de følges av en guide 24 timer i døgnet og bare besøker godkjente sights. Blant dem er Nasjonalbiblioteket, Grand Peoples Study House, som står tvers overfor kjempeportrettene av Marx og Lenin på Kim Il Sung's torg. Stalin ble forøvrig nylig tatt ned, uten forklaringer.

Grand Peoples Study House er det største og mest prestisjefylte av alle landets biblioteker, men mindre biblioteker finnes overalt i Nord-Korea. De er utdanningsinstitusjoner for lederne, og de er en del av det velsmurte propaganda-maskineriet som har gjort Kim-ene til en form for halvguder. Biblioteket ble bygget i 1982, eller altså i Juche 70. Byggingen tok i alt 1 år og 9 måneder fra ideen en dag, ifølge legenden som guiden forteller, "plutselig demret for Den Store Leder".

Grand Peoples Study House er bygget i tradisjonell koreansk arkitekturstil, og er det største bygget i en slik stil i Nord-Korea, der det ruver majestetisk over de fleste andre bygg rundt Kim Il Sung-torget i hjertet av Pyongyang. I inngangshallen er det høyt under taket som er båret av hvite marmorsøyler og ornamenter i de store glattskurede rødlige flisene på gulvet. Rulletrapper som minner om de "sunkne palassene" i Moskvas undergrunn tar den besøkende fra en etasje til en annen.

Til sammen rommer biblioteket 100 000 kvadratmeter med 600 rom. Potensielt er det plass til 30 millioner verker og tolv tusen daglige brukere. I virkeligheten vet ingen hva det rommer, eller hvor mange daglige brukere stedet har. Ifølge myndighetene er Grand Peoples Study House "senter for Nord-Koreas intellektuelle og et brevkurs-senter for arbeiderklassen".

Kim Il Sung har personlig bistått under byggingen av biblioteket, ved sin såkalte "on the spot guidance".

GUDEGAVE

"On the spot" er en spesiell leder-basert og person-basert variant av planøkonomi som bare forekommer i Nord-Korea. Den består av at lederen kommer på besøk og gir instruksjoner om administrasjon og prosjektering. Lederen for et helt land instruerer "on the spot" alt fra demningsanlegg til museumsbygg. Alle institusjoner i Nord-Korea har minst en gang blitt

besøkt av lederen. Denne ekstremvarianten av kommando og selvbergingsøkonomien baserer seg på at lederen til enhver tid vet det meste og vil det beste.

– Kim Il Sung var et slikt talent allerede som barn og hadde det som gudegave, forklarer Wong-joo. - Det er ikke arvelig, men Kim Jong-Il har fått forutsetningene ved å oppholde seg mye i nærheten av sin far.

"On the spot" er innført også i bibliotekene. I stedet for at brukerne skal behøve å lete selv etter litteratur eller svar på spørsmål de har, har staten ansatt orakler som finner informasjonen for deg. I Grand Peoples Study House er det 150 såkalte "orakler", eller et nord-koreansk svar på bibliotekarer, som svarer på alle spørsmål. Hvert orakel har sitt spesialfelt, det være seg språk, ingeniørkunst, musikk, kjemi eller filosofi. Innenfor disse emnene skal disse "superbibliotekarene" teoretisk sett svare på alle spørsmål fra tekniske data ved et vannkraftverk til grammatikk. Man kan for eksempel spørre "hvilke kasus har estisk" eller "hvor mye kjøtt konsumeres det i Russland i året". Oraklene vet, eller de slår opp for deg.

Men blir ikke disse "oraklene" en skjult form for sensurinstanser eller "gatekeepers"? spør vi.

– Nei, på ingen måte. Orakler er ikke sensur. De er hjelp. Det kan være mange spørsmål som det er vanskelig for brukeren å finne svar på i en bok. Derfor er det mer hensiktsmessig å spørre et orakel, insisterer guiden som viser oss rundt.

– Det kan også hende det finnes mange bøker om emnet, og da kan bibliotekaren finne den boken som er riktigest å lese, sier hun.

KATALOGISERING

Den riktigste boken kan for eksempel være kategorien KIM. For den nord-koreanske katalogiseringen er unik. Alle verk kan deles inn i ti hovedkategorier. Den viktigste kategorien er "Verker av og om Lederne". Under denne finnes underkategoriene "Verker av Kim Sung Il", "Verker av Kim Jong Il" og "Verker om lederne våre", deretter er de samme underkategoriene fordelt etter hvilke emner lederne har berørt. I bibliotekets brosjyrer kan man også følge Kim Il Sung's forfattersuksess i utlandet. Pyongyang Times forteller for eksempel at i 2004 kom den Store Sol i nye opplag både i Venezuela, på den karibiske øya Grenada og i delstaten Uttar Pradesh i India.

NORD-KOREA

Korea har eksistert på den koreanske halvøy i vel tusen år, og er et buddhistisk land med ca. 70 millioner i befolkning, hvorav 20 millioner bor i Nord og 50 millioner i Sør. Japan okkuperte landet i 1905. Under andre verdenskrig befrikk Sovjetunionen og amerikanerne hver sin del av landet, og de to områdene ble i 1947 til statene Sør-Korea og Nord-Korea. Koreakrigen 1950-53 startet da Nord-Korea invaderte Sør i 1950, men ble slått tilbake av en USA-ledet FN-styrke. Kina blandet seg inn på Nord's side og krigen endte med de samme grensene. Nord-Koreas infrastruktur var blitt jevnet med jorden av bombing og landet startet på "scratch". Tungindustrialisering under ledelse av Kim-Il Sung ledet landet til rask velstand de første ti år, med tung støtte fra Moskva. Med tiden var det imidlertid markedsøkonomien i det fattige Sør-Korea som fikk økonomisk overtak. I dag har Nord-Korea en negativ økonomisk vekst, og Sør-Korea er 33 ganger så rikt som sin nabo i nord. Diktatoren Kim Il Sung døde i 1994 og ble etterfulgt av sønnen Kim Jong Il. I dag er Nord-Korea på USAs fiendeliste fordi de ønsker å utvikle eller har utviklet atomvåpen.

Først etter kategori KIM følger andre hovedkategorier som samfunnsfag, naturfag, språk og musikk. Alfabetisk er katalogiseringen stort sett som vestlig. Det koreanske alfabetet, i motsetning til det skrifttegnbaserte kinesiske på 56 000, består av bare 40 bokstaver. Bibliotekets systemer ble innført på data i 2000, men vi ser fortsatt flere kartotek-kasser enn datamaskiner. Og Internett er naturlig nok forbudt på biblioteket som ellers i landet. Bare noen få brukere har tilgang, men vi fikk ikke se noen av dem den dagen vi besøkte Grand Peoples Study House.

"SAMHOLDSSANGEN"

Vi blir vist rundt i noen av de viktigste av de 600 rommene, som inkluderer lesesaler, bokhyllerom, kartotekrom, språklaboratorium og datarom. I språklaboratoriet studerer de engelsk. I et av rommene finner vi musikkavdelingen. Musikkavdelingen består her utelukkende av LP-plater og opptakskassetter. Tilsammen teller den to hyller med LP-plater, for det meste nord-koreansk folkemusikk og populærmusikk.

– Men det er mer musikk på lageret, forsikrer hun som betjener musikkavdelingen. Derfor spør vi om hun har noe norsk.

– Ja, klart jeg har, svarer hun og blir borte en liten stund. Jeg forventer meg at dette ene norske verket nesten sikkert er a-mollkonserten eller et Peer Gynt-verk av Edvard Grieg.

Hun kommer tilbake med en liten plastpose. Oppi den ligger en kassett med håndskrevet cover, som hun setter i kassettpilleren. Hun har én kassett med norsk musikk i dette biblioteket med kapasitet til 30 millioner verker. Ut av høyttaleren kommer ikke Grieg. I stedet kommer den revolusjonære marjmusikken jeg kjenner fra morgensignalet. Så, på norsk, stemmer et sosialistisk studentkor i: "Samholdssangen". "Vi bygger landet" og "Din Ungdom" er de første titlene. Det viser seg å være en hjemmelaget kopi av 70-talls-albumet *Fra land til land*, donert til biblioteket fra en tilreisende norsk pilgrim som la ned sine blomster ved Kim Il Sung-monumentet en gang på 80-tallet.

Fra land til land, tenker, jeg. Fra Norge til Nord-Korea. Det er ganske langt. Selv i året Juche 95.

SOVJETUNIONEN ER BORTE,
MEN NORD KOREA LEVER SOM
"VERDENS SISTE SOSIALISTISKE
LAND" I FØLGE OFFISIELL
PROPAGANDA.

ARBETTERMONUMENTET I PYONGYANG

